

Compagnon: een les in urgentie

Sinds september vorig jaar begeleiden vrijwilligers op wekelijkse basis vrouwen naar Nederland om hen toegang te geven tot het recht op abortus. De Compagnons zijn er om hun passagiers zoveel mogelijk te ontzorgen op een dag die al zwaar genoeg is. Soms is de begeleiding zo simpel als een rit in stilte. Soms is het wat meer. Ons doel is duidelijk: mensen in staat stellen om hun wil tot uitvoering te brengen. Niets meer. Op zes maanden tijd leerden onze passagiers ons heel wat. Ons gevoel van urgentie is alvast toegenomen. In wat volgt kan je lezen waarom.

A. Een initiatief op vraag van het werkveld

Compagnon is niet zomaar ontstaan vanuit een idee of organisatie, maar vanuit een duidelijke en dringende nood die werd aangekaart door zorgverleners zelf. In de praktijk merkten zij dat vrouwen in erg kwetsbare situaties vaak pas te laat geraakten bij de hulp waar ze recht op en nood aan hadden. De vraag naar een discrete, veilige en betrouwbare vervoersmogelijkheid naar Nederland – waar de wettelijke termijn ruimer is – groeide. Compagnon kwam er als antwoord op die vraag.

De kern van onze werking? Wekelijkse ritten op maat van de passagier. Compagnon voorziet vervoer van een zelfgekozen ophaalpunt naar een abortuscentrum in Nederland. De eindbestemming wordt altijd door de passagier bepaald. Onze werking is erop gericht de autonomie van de passagier maximaal te respecteren. De chauffeur is er enkel om te begeleiden, niet om richting te geven of te oordelen. De compagnon is er om ruimte te bieden.

B. Een veilige werking, gebouwd op vertrouwen

Onze ritten worden uitgevoerd door zorgvuldig geselecteerde vrijwilligers. Gezien de kwetsbare context waarin onze doelgroep zich bevindt en de complexiteit van hun situatie, hebben we een reeks veiligheidsmechanismen en procedures ingebouwd. Deze zijn nodig gebleken. Zo werken we met roterende teams en garanderen we de anonimiteit van de passagiers zoveel mogelijk. We hebben ook preventieve maatregelen genomen om misbruik van de werking te voorkomen, zoals bijvoorbeeld het weren van kandidaat-vrijwilligers met verborgen agenda's tijdens het selectieproces. Dankzij die waakzaamheid werd de veiligheid en keuzevrijheid van onze passagiers op geen enkel moment in gevaar gebracht.

We beschikken over een procedure voor situaties waarin een passagier ernstige twijfels uit over de ingreep. De bedoeling van die procedure is om de wil van de passagier centraal te houden, zonder druk of sturing. Tot op heden was het niet nodig om deze procedure te activeren. In slechts één geval keerde de passagier terug zonder uiteindelijk tot de ingreep over te gaan, dit na zware druk uit haar omgeving.

C. Wat hebben we tot nu toe gedaan?

De organisaties verantwoordelijk voor abortuszorg gaven bij de opstart van dit project aan dat ze ongeveer wekelijks nood aan onze werking zouden hebben. Sinds de formele start van Compagnon zijn er 32 ritten uitgevoerd. De beslissing om tot onze ondersteuning over te gaan gebeurt altijd buiten onze organisatie. Op geen enkel moment doen we een inhoudelijke analyse van onze nood. Dit komt enkel onze passagier toe.

- In 2024 zijn er 14 ritten uitgevoerd, goed voor gemiddeld 1 rit per week.
- In 2025 vonden 18 ritten plaats, met een gemiddelde van 1,64 ritten per week.

We zien dat het aantal begeleidingen in stijgende lijn zijn. Op heden zitten we al ruim voorbij de gevraagde capaciteit en dit terwijl we voorlopig enkel in Brussel en Vlaanderen een formele werking hebben. Indien er andere organisaties of mensen uit andere landsdelen op ons beroep doen, zijn we er in geslaagd om steeds een oplossing te vinden. Gelet op de huidige tendens moet onze werking evenwel opschalen om aan de vraag te kunnen blijven voldoen.

D. Verdeling van de ritten per provincie:

- **West-Vlaanderen:** 10 ritten (waarvan 3 op doorverwijzing van een arts)
- **Oost-Vlaanderen:** 4 ritten
- **Limburg:** 4 ritten
- **Vlaams-Brabant & Brussel:** 7 ritten (allemaal naar kliniek Dilemma)
- **Antwerpen:** geen ritten, wel twee aanvragen.
- **Niet-specifiek:** 7 ritten (via andere organisaties zoals ASN of andere hulpverleningskanalen)

E. Hoe succesvol is onze aanpak?

In 92% van de gevallen konden we binnen de 24 uur een oplossing bieden. Dit betekent dat onze werking niet alleen flexibel, maar ook zeer responsief is. Slechts in drie gevallen was dit niet mogelijk:

- Eén passagier vroeg een rit binnen de 24 uur, maar dit bleek te kortdag.
- Eén passagier moest meermaals herplannen.
- Twee passagiers gaven expliciet aan dat ze uiteindelijk niet tot een ingreep konden overgaan vanwege druk vanuit hun context.

We vinden het belangrijk om ook deze gevallen te vermelden: niet elke rit eindigt in een medische ingreep, en dat is ook niet het doel van onze werking. Wat telt, is dat de passagier haar keuze kan maken in vrijheid, met toegang tot juiste informatie en praktische hulp.

F. De mensen achter de cijfers: persona's uit de praktijk

Onze passagiers zijn mensen met heel verschillende achtergronden, maar wat ze vaak delen is een levenssituatie waarin hun autonomie en welzijn niet vanzelfsprekend zijn. Het is bijzonder belangrijk om onze werking te begrijpen binnen een bredere context van abortuszorg. Daarin ondersteunt onze werking een klein, zij het bijzonder kwetsbaar percentage. Voor een beter begrip en een ruimere schets verwijzen we door naar www.abortus.be. Verder is het ook belangrijk dat we enkel de informatie kunnen analyseren waarvan onze passagier beslist dat ze die met ons wil delen. Er zijn bijgevolg heel wat elementen waarvan we weten dat we het niet weten (known unknown). We onderscheiden grofweg drie fasen waarin obstakels zich kunnen opstapelen:

1. Weten dat je zwanger bent

Sommige mensen ontdekken pas (te) laat dat ze zwanger zijn. Dit gebeurt bijvoorbeeld:

- Bij vrouwen die dachten dat ze niet zwanger konden worden, zoals bij gebruik van een spiraal of andere anticonceptie die symptomen maskeert.
- Bij lichamelijke problematieken (zoals onregelmatige menstruatie) waardoor zwangerschap moeilijker herkenbaar is.
- Bij sociale en psychologische stress (armoede, trauma, mentale problemen) waardoor men niet alert is voor signalen.

2. De keuze maken over je zwangerschap

Veel passagiers ervaren in deze fase hevige druk uit hun omgeving:

- **Fysiek of mentaal geweld** (dreigingen vanuit partner of familie)
- **Religieuze of culturele druk**, waarbij abortus wordt voorgesteld als 'moord'
- **Zorgverleners** die niet neutraal informeren, niet doorverwijzen of actief ontmoedigen
- **Foute of misleidende informatie**, vaak online of via gesloten gemeenschappen
- **Subtiele waardeoordelen** binnen het netwerk ("je zal spijt krijgen", "je doet iets verkeerd")
- **Taboe en isolatie**, waardoor er geen veilig netwerk is om mee te spreken

3. Tijdig bij de juiste hulp geraken

Wie tot een beslissing komt, botst dan vaak op praktische hindernissen:

- Onbekendheid met welke artsen bereid zijn om door te verwijzen
- Foute inschatting van termijnen wegens het mislezen van hormoonspiegels
- Geen correcte informatie over ingrepen in Nederland wat ertoe leidt dat men denkt dat een zwangerschapsafbreking voorbij de 12 weken een vervolgbaar misdrijf is
- Geen financiële middelen voor de ingreep (die kan tot 1400 euro kosten, exclusief hotel/transport)
- Geen steunend netwerk (door armoede, isolement, afhankelijkheid)
- Actieve beperking van de bewegingsvrijheid door de omgeving

De juridische en morele mist die gespuid wordt door derden over een zwangerschapsafbreking voorbij de 12 weken zorgt ervoor dat onze passagiers niet steeds meer weten wat ze nu wel en niet mogen. Daardoor probeert een niet te onderschatten deel clandestien, ondanks hun recht op legitieme zorg, oplossingen te vinden. Het komt voor dat men op het internet recepten zoekt en vindt die beweren tot een 'natuurlijke' abortus te leiden, maar in realiteit levensgevaarlijk zijn. In één vastgesteld geval gaf een passagier mee dat haar werd aangeraden WC-ontstopper te drinken. Gelukkig zag zij hier van af. We grijpen dit soort incidenten aan om aan te dringen op genoeg tijd en ruimte om als zorgvrager bij objectieve informatie terecht te komen. Een ruimere termijn zonder onnodige drempels redt ontegensprekelijk levens.

G. Wat we geleerd hebben

Na een jaar werking hebben we enkele duidelijke inzichten opgedaan:

- **Bij onze passagiers is de ongewenste zwangerschap een druppel in een emmer die al langer op overlopen staat.** Het gebrek aan toegankelijke abortuszorg voorbij de twaalf weken houdt duidelijk generationele armoede in stand omdat ze gezinsplanning bijzonder beperkt.
- **De problematiek stopt niet aan de grens.** Belgische vrouwen kunnen in Nederland terecht, maar dat betekent niet dat de weg ernaartoe eenvoudig is.
- **De impact van intimidatie is reëel.** Regelmatig worden passagiers geconfronteerd met betogers aan Nederlandse klinieken.
- **De nood aan onze werking is groter dan verwacht.** Terwijl onze werking nog in volle opbouw is, zijn we onze verwachte capaciteit reeds ruim voorbijgeschoten. Ook de potentiële casussen waar mensen in onze wagen mee kampen zijn zwaarder dan verwacht.
- **De operationele stress is groot, maar we blijven draaien.** Wegens de beperkingen op kilometervergoedingen en de specifieke vereisten die voor onze vrijwilligers gelden, is onze

nood aan extra chauffeurs permanent. Tot nu toe heeft onze organisatie evenwel steeds een oplossing kunnen vinden voor alle vragen.

H. Onze vrijwilligers: schakel in vertrouwen

De vrijwilligers van Compagnon zijn meer dan chauffeurs. Ze zijn een veilige aanwezigheid op een moeilijk moment. Maar we stellen ook hoge eisen: beschikbaarheid over een volledige weekdag, discretie, empathie én betrouwbaarheid. Vrijwilligers vinden is geen evidentie, maar hun inzet is cruciaal. Dankzij hen kunnen we wekelijks mensen helpen die anders nergens terecht zouden kunnen.

I. Vooruitblik: waar willen we naartoe?

Vandaag is Compagnon actief in Vlaanderen, maar wie bij ons aanklopt wordt geholpen – ongeacht waar men woont of wie men is. We zetten alles op alles om onze werking te behouden en uit te breiden, zodat elke persoon op Belgisch grondgebied met nood aan deze hulp ook effectief geholpen wordt. We werken hard om de drempels naar onze werking weg te werken. Hierin ook een oprecht woord van dank aan alle zorgverleners die onze werking mee vorm hebben gegeven.

We blijven trouw aan onze missie: mensen in een kwetsbaar moment discreet, waardig en veilig begeleiden. Compagnon is een netwerk van mensen die geloven in keuzevrijheid, menselijkheid en solidariteit. Onze overbodigheid is ons hoogste doel.